

Franjinim stopama

ASIŽANIN I DRUGI

Dostojanstvo i najveće čovjekove vrijednote svoje ispunjenje ne nalazi u svečanim proglasima stranaka, u zavodljivim političkim i filozofskim sustavima, u visokim načelima Ustava naroda, u deklaracijama UN-a, nego u načinu kako se žive međuljudski odnosi, društvene i redovničke odgovornosti i svakodnevni život rada, odmora, ljubavi, služenja i drugi odnosi s bližnjim. Na temelju te stvarnosti treba analizirati poruku, sadržaj programa jedne stranke, političkog sustava, religije, redovničke zajednice.

U toj se stvarnosti Svetac iz Assisa, sa svojim življenjem i razmišljanjem, nudi kao uzor odnosa s drugim i poštivanja drugoga. Franjo nije imao samo poseban način uspostavljanja odnosa s Bogom, nego također i način življenja odnosa s drugim. Tim svojim ponašanjem i tumačenjem odnosa s drugima stvorio je određeni stil koji se pokazuje u pozdravima, u načinu rada, u trenutcima boravka i odnosa s drugima, u trenutcima življenja s drugim i postojanja za druge.

Franjo je uspio razviti osjećaj poštovanja prema drugome i posebnu ljubaznost koja od njega čini neprijepornoga brata svih ljudi. Čelano piše za njega da je i prije obraćenja bio veoma uljudan, privlačan i prijazan (Toma Čelanski, *Prvi životopis sv. Franje* (1 Čel) 2). Njegova uljudnost prema svima privlači povjerenje svih i postaje povjerljiv prijatelj koji se nikada nije poslužio drugim zbog vlastitog interesa. A to znači pobijediti vlastiti egoizam. Bilo prije kao i poslije obraćenja bijaše "*ruke veoma podatljive... prema svim ljudima se u svemu pokazivao nadasve blagim, čestitu se ponašanju sviju korisno prilagođavao*" (1 Čel 83).

Franjina uljudnost prema drugima označuje zajedništvo ljudskih kreposti: poštivanje, darežljivost, širokogrudnost, velikodušnost, ljubaznost, otmjenost, koje čine od njega osobu uravnoteženu, privlačnu, blisku i prijateljsku.

Njegovo obraćenje nije tražilo umiranje ili umanjenje njegovih naravnih kvaliteta nego usmjerenje istih i njihov potpuni razvoj prema evanđeoskim kriterijima. On je uvijek bio vjeran Bogu i uvijek ga je tražio. Od djetinjstva je imao darežljivu dušu, bio je otvoren prema siromasima. Bio je uglađene duše i nije trebao odbacivati ono što bijaše vulgarno. Kako sam veli svoje obraćenje duguje zagraljaju gubavca: *"dok bijah u grijesima bilo mi je odveć odurno gledati gubavce; i sam Gospodin me dovede među njih i bijah milosrdan prema njima. I dok se vraćah od njih, ono što mi se činjaše odurnim pretvori mi se u duševnu i tjelesnu slast"* (Oporuka (OR) 2-3). To je pečat njegova obraćenja. Od tog dana postaje druga osoba. Altruistička osoba i osoba koja je sigurna da je u tom bratu zagrlio Krista (usp. Mt 25,35-36.40). Njegovo je obraćenje izvjesno iskustvo po kojem ono što mu je bilo odurno postaje slatko. To nije moralno obraćenje, nego ulazak u novi način mišljenja, djelovanja i ponašanja. U njegovoj duši više ne caruje ljubav prema samome sebi nego ljubav prema bratu čovjeku.

Franjo je pošao od bitnog uvjerenja: sve ono što nam je Bog dao jest dobro i zbog toga treba dopustiti razvoj i zrenje tih naravnih mogućnosti. Bog je stvorio čovjeka kao čudo. *"Hvala ti što sam stvoren tako čudesno"* kliče psalmist (Ps 139,14), a knjiga Postanka komentira izvještaj o stvaranju čovjeka ovim riječima: *"I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro"* (Post 1,31). Franjo će u svojoj originalnosti načiniti još jedan korak dalje. U petoj Opomeni čitamo: *"Gledaj, čovječe, na koliku te je uzvišenost postavio Gospodin, jer te je stvorio na sliku svoga ljubljenoga Sina i na njegovu priliku s obzirom na duh"* (Opomene (OP) V,1). Krist, za Franju, postaje model prema kojem se Otac inspirirao stvarajući čovjeka. Krist Bog-Čovjek postaje model čovjeka u njegovoj tjelesnosti i u njegovoj duhovnosti. Čitav čovjek, dakle, i duša i tijelo nalaze svoj model u Bogu.

Temelje tog originalnog Franjinog razmišljanja nalazimo u novozavjetnim tekstovima. Sveti Ivan piše: *"U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga i Riječ bijaše Bog. Sve postade po njoj i bez nje ne postade ništa"* (Iv 1,1-3; usp. 1 Kor 8,6; Kol 1,15-16). Upravo zbog toga u Franji ne susrećemo dualizam između naravnoga i nadnaravnoga. On i nadalje ostaje uljudan, prijazan, velikodušan, ugodan suputnik i izvrstan prijatelj. A to je mogao biti jer čitavo njegovo življenje i djelovanje izvire iz iskustva vjere i evanđeoske poruke. Upravo ta vjera i evanđeoska perspektiva mu dopušta da se u Pismu svim vjernicima predstavlja kao *"brat Franjo, vaš maleni sluga koji stoji pod nogama svih"* (Pismo svim vjernicima II (2 P) 87).

On otvara srce svima, svima onima koji su potrebni ljudske ljubavi. Svi oni mogu naći mjesto u njegovu srcu: siromašni, bolesni, osobe koje žive na rubu društva, pa čak i braća lopovi. Bonaventura to ovako izriče: *"Posebnom je nježnošću prilazio onima koji su pogođeni bilo kakvom tjelesnom nesrećom. Ako je kod nekoga opazio neimaštinu, nestašicu nečega, nježnošću je svoga ljubaznoga srca svraćao pažnju na Krista. Blagost mu bijaše urođena, a nadodana ljubav Kristova ju je podvostručila. Zato mu se srce upravo rastapalo prema siromašnima i bolesnima. Kojima nije mogao pružiti ruku, pružio bi im osjećaj"* (Sv. Bonaventura, *Životopis sv. Franje* (Zagreb 1981) VIII,5). Ljubav Kristova zahvatila je njegovo srce kao i srce sv. Pavla koji poručuje Korinćanima: *"Naše se srce raširilo. U nama vam nije tijesno, ali vi ste tijesni u svojim srcima. Za uzvrat - govorim vam kao svojoj djeci - raširite se i vi"* (2 Kor 6,11-13).

Upravo stoga želi biti najmanji i sluga svih ljudi. Na taj način se predstavlja kao antilogika uobičajenog ponašanja u našim civilizacijama. To radi jer je uvjeren da je jedina ispravna logika u društvenom životu ona koja ide prema nesebičnom služenju svih ljudi. Franjo, prije nego što govori o čovjeku, ljubi ga i služi ga kao brata. Koliko se zna, mali je broj ljudi uspio ljubiti i služiti svoje bližnje tako istinski kao Svetac iz Assisa. Za Asižanina blažen je onaj čovjek koji podnosi, ljubi i služi bližnjega: *"Blago čovjeku koji svoga bližnjega podnosi u njegovim slabostima onako kako bi želio da drugi njega podnose kad bi bio u sličnoj prigodi"* (OP XVIII, 1).

Franjo je ljubio toliko intezivno Boga i zbog toga je mogao također intezivno ljubiti i ljude. Na čovjeka uvijek gleda kao sina Božjega. Bog je stvorio čovjeka. Bog je Otac svima. Nadalje, prema tom istom čovjeku Bog je pokazao svoju veliku ljubav šaljući svoga Sina da svojim Utjelovljenjem i Otkupljenjem pokaže koliko voli svoje stvorenje na zemlji i koliko mu je dostojanstvo. Stoga naš Svetac i vrjednuje čovjeka u odnosu prema Bogu: *"Kolik je čovjek pred Bogom, toliko vrijedi i ništa više"* (OP XIX, 2).

Iz te Božje ljubavi izvire i Svečeva ljubav koja mu nije dopuštala da može imati neprijatelje niti je mogao mrziti druge. Zanimljivo je da u svojim spisima nigdje nikoga ne napada, ne vrijeđa, ne govori loše o onima koji ne dijele njegovo mišljenje, koji ne žive po zakonu svete majke Crkve. Čitav njegov život, čitavo njegovo djelovanje, svi projekti njegova života bili su upravljani prema stvaranju zajednice u kojoj će vladati ljubav i dobri postupci i tu neće biti mjesta mržnji i njezinim posljedicama. Oholost, gordost, bahatost i privilegij svakoga tipa bit će eliminirani.

Franjo se ponaša prema svima jednako, ponizno i s ljubavlju. Franjo, ukrašen originalnom osobnošću želi poštivati drugoga - ti - sa svojom osobnošću, svojim kvalitetama, svojim karizmama, svojim prirodnim

mogućnostima dajući prostor drugome da ih razvije, a to isto želi i od drugih. U Pismu ministru to vrlo jasno izražava: "*I ne želi od njih drugo nego što ti Gospodin daje*" (Pismo ministru (PM) 6).

U drugome uvijek vidi sliku Boga. S tim svojim držanjem nije izazivao negodovanje, zavist, ljubomoru, jer ne želi uvrijediti nikoga nego jednostavno želi služiti, ljubiti, pomagati i oslobađati. Rečeno jednostavnijim riječima želi biti jednostavan. Upravo ta evandeoska jednostavnost vodi Franju traženju nečega novoga i različitoga što se ne nalazi u institucijama njemu poznatim. Zbog toga se više oslanja na čovjeka nego na instituciju, više na život nego na normu, više na Krista evanđelja nego na Krista teologa, više na čovjeka kojeg susreće na ulici ili polju nego na čovjeka apstraktnog i definiranog od filozofa. Franjo vjeruje čovjeku i u njega polaže nadu i uvjeren je da čovjek može biti brat bližnjemu i da se tako može stvoriti sveopće bratstvo.

Drugi je za Franju brat s kojim se izjednačio sam Krist kad je rekao: "*Što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni ste učinili*" (Mt 25,40).

Drugi je za njega onaj kojega treba ljubiti kao što nas ljubi Krist: "*Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas tako i vi ljubite jedni druge*" (Iv 13,34).

Drugi je za njega dar Kristove ljubavi, kojemu treba iskazati svu pažnju, ljubav, darovati mu sebe, kao što je Krist naš dar, dar Boga Oca.

Drugi je za Sveca prilika da komunicira s njim i u zajedništvu s njim s Bogom.

Upravo zbog toga Franjo nije samo proklamirao da je čovjek čovjeku brat nego također želi živjeti u skupini manje braće koju naziva bratstvo. To bratstvo prihvaća sve bez razlike: siromašne, bogate, neuke, učene, grešne i svete. Prihvaća sve bez razlike jer u njima vidi Božji dar: "*Gospodin mi je dao braću*" (OR 14). A to bratstvo ima svrhu živjeti Evanđelje i biti glasnik mira, ljubavi i sveopćeg bratstva među ljudima.

Tu leži razlog zbog kojeg ne želi da niti jedan brat ima vlast nad drugim bratom, želi da se uzajamno služe, da nijedan ne čini zlo drugome i da ne govori zlo o drugome: "*Neka nijedan od braće ne vrši kakvu vlast ili gospodarenje, napose nad braćom... neka nijedan brat ne učini ili ne rekne drugome ništa zlo; štoviše, neka po duhovnoj ljubavi rado služe i pokoravaju se jedni drugima*" (Nepotvrđeno Pravilo (NPr) V,9,13). Želi eliminirati sve ono što bi moglo uništiti bratstvo: ravnodušnost, egoizam, oholost, kritiku, mrmljanje, podjelu, življenje na račun drugoga. Njegova je želja da se braća "*gdje god bila i na kojem se mjestu našla međusobno bez prigovora duhovno i s puno ljubavi časte i poštuju*" (NPr VII,16). Franjo želi da se njegova

braća "uvijek međusobno ljube" (*Oporuka učinjena u Sijeni* (ORS) 3) jer je njegova želja da od tog bratstva učini obitelj u kojoj bi trebala vladati nježnija i jača ljubav od one koju ima majka prema vlastitom sinu: "Ako majka hrani i ljubi svoga tjelesnoga sina (usp. 1 Sol 2,7), koliko brižljivije mora svaki ljubiti i hraniti svoga duhovnoga brata?" (*Potvrđeno Pravilo* (PPr) VI,8).

Znajući da su odanost i poštovanje prema drugima nužni zahtjevi ljubavi nazivlje blaženim onog brata koji poštuje drugoga: "Blago služi koji toliko ljubi svoga brata i toliko ga se boji kad je daleko od njega kao da bi bio uz njega, te ništa ne govori njemu za leđima što ne bi mogao reći u ljubavi pred njim" (OP 25).

Prema izvještaju prvih biografa čini se da je Franjo uspio u svojoj zamisli. Čelano piše: "Kako je bila žarka bratska ljubav novih Kristovih učenika! Kako je u njima snažna ljubav prema njihovoj redovničkoj obitelji! Svaki put kad bi se na kojem mjestu, ili na putu, kako se moglo dogoditi, susreli, bio je to pravi izljev njihove duhovne ljubavi, jedine ljubavi koja je iznad svake druge ljubavi izvor pravog bratoljublja. I bili su čisti zagrljaji, nježni osjećaji, sveti poljupci, ugodni razgovori, čedni osmijesi, vedro lice, oko jednostavno, duh ponizan, govor uljudan, odgovori ljubazni, potpuna jednodušnost u njihovu idealu, spremno poštovanje i neumorno međusobno služenje!" (1 Čel 38) I Legenda trojice drugova daje slično svjedočanstvo: "Ljubili su jedan drugoga dubokim osjećajem, služili su jedan drugomu i priskrblivali potrebno, kao što bi činila mati sa svojim jedincem kojega nježno ljubi. Ljubav koja im je plamtjela u srcu bila je takva da su bili spremni predati se u smrt bez oklijanja, ne samo iz ljubavi prema Kristu nego također i da spase tijelo i dušu braće!" (*Legedna trojice drugova* (TD) IX,41).

Vršenje ljubavi prema braći postaje kult. Franjevačko je bratstvo prije svega kulturalno bratstvo, jer je sastavljeno od osoba koje su posvećene Bogu i, zbog ljubavi prema Bogu, služenju braći.

Prema Franjinim razmišljanjima i djelima njegovo se bratstvo ne smije ograničiti samo na one koji su unutar bratstva. Ta se klima bratstva treba proširiti na čitav stvoreni svijet stvarajući nove međuljudske odnose sa svim ljudima. To bratstvo treba prihvatiti sve tipove osoba: "I tko god k njima dođe, prijatelj ili protivnik, tat ili razbojnik, neka ga prime dobrostivo" (NPr VII, 14). Članovi bratstva trebaju biti otvoreni prema svima, trebaju biti maleni, ponizni i puni poštovanja prema svakoj osobi, ne osuđujući niti prezirući nikoga: "neka druge ne osuđuju; nego neka budu blagi, miroljubivi i čedni, krotki i ponizni, i neka sa svakim uljudno govore kako dolikuje" (PPr III, 11). Taj se smisao bratstva temelji na uvjerenju univerzalnog Božjeg

očinstva i na bratstvu s Kristom koji je brat svima. Zato je za Franju cijelo čovječanstvo jedna jedina obitelj koja ima Oca na nebu zajedno sa starijim bratom Isusom Kristom.

Franjo je shvatio da je glavni začetnik, spasitelj društva upravo Krist osobno. On djeluje preko ljubavi, tako da ljubav pokazuje Boga nazočnim i djelatnim: *ubi caritas ibi Deus est*. Način djelovanja više je svjedočanstvo životom negoli organizirano zalaganje na području društvenoga. Upravo zato, Franjo je, s braćom koja su mu darovana, bio znak Božje nazočnosti u društvu u kojem je živio. Zajedno sa svojom prvom braćom pokazao je da je moguće biti brat bližnjemu. Njihov je život bio znak koji je pokazivao Krista nazočna i djelatna u narodu. To je svjedočanstvo privlačilo Bogu više od svakog propovijedanja ili djela milosrđa odvojena od bratske ljubavi.

Franjo se, svojim spisima i djelima, pokazao kao izvanredni organizator i usmjerivač međuljudskih odnosa, urešen intuicijom da bi otkrio i izgradio velike osobnosti.

Jedna takva osobnost potrebna je i u našim vremenima i prostorima da bi nam pokazala kako se vrednuje, poštuje i ljubi drugi, kakvi bi trebali biti odnosi s drugim i kako se služi drugoga.

To je veliki izazov nama koji se ponosimo da smo njegovi duhovni sinovi. Velik izazov nama, a i onima s kojima dijelimo darovano nam vrijeme i ove Bogom dane prostore, da u njima ostvarimo bratskije društvo.

fra Ante Čovo

